

3. travnja 2020.

COVID-19 i djeca lišena slobodeⁱ

Kako zaštiti djecu lišenu slobode i kako izbjegići porast njihova broja u sadašnjoj situaciji i ubuduće

Konvencija o pravima djeteta (KPD) primjenjuje se na svu djecu u svim situacijama, pa i onim izvanrednim. Stotine tisuća djece diljem svijeta nalazi se u ustanovama za osobe lišene slobode. Svatko se može zaraziti virusom COVID-19, ali su djeca lišena slobode, koja se drže pod ključem (među kojima su djeca pritvorena zajedno sa svojim roditeljima ili skrbnicima, djeca u imigracijskom pritvoruⁱⁱ ili djeca lišena slobode zbog nacionalne sigurnosti)ⁱⁱⁱ, izložena većem riziku od zaraze.^{iv} Mjere za kontrolu širenja virusa i posljedice virusa po društvo vjerovatno negativno utječu i na dobrobit i pravilan razvoj djece, kao i na njihovu odgovarajuću zaštitu tijekom boravka u ovakvim ustanovama te na podršku koju dobivaju od obitelji i zajednice.

Članak 24. Konvencije o pravima djeteta predviđa pravo djeteta na najvišu moguću razinu zdravlja. Djeca lišena slobode izloženija su riziku od zaraze virusom COVID-19 zbog ograničene mogućnosti kretanja u uvjetima u kojima žive. U pritvoru je teže provoditi samoizolaciju ili ostvariti fizičku distancu, naročito u pretrpanim i nedovoljno čistim objektima, u kojima je iz sigurnosnih razloga ili zbog same infrastrukture objekta ograničen pristup tekućoj vodi, sanitarnim prostorijama i osnovnoj higijeni. Djeca lišena slobode imaju iste demografske karakteristike – obično su lošijeg zdravstvenog stanja od ostatka stanovništva, postoji veća vjerovatnost da imaju ili da će imati psihosocijalne tegobe ili probleme s fizičkim ili mentalnim zdravljem (koji se pogoršavaju nakon smještanja u pritvor), a suočavaju se i s nedostatkom kvalitetne zdravstvene zaštite čak i prije nastupanja izvanredne situacije. Često dobivaju nedovoljno hranjive obroke i nemaju pristup kvalitetnim službama, između ostalog i službama za psihološku i psihosocijalnu podršku, socijalnu zaštitu i obrazovanje. U takvim uvjetima mesta na kojima se nalaze osobe lišene slobode mogu biti izvor zaraze i mjesto jačanja i širenja virusa COVID-19 unutar i izvan objekta.

Ustanove za osobe lišene slobode velikom riziku od infekcije izlažu i djecu i osoblje tih ustanova (policijske službenike, osiguranje, odgojitelje, socijalne radnike, zdravstvene radnike itd.), njihove obitelji i zajednice. Moguće je da zaposleni nisu opremljeni odgovarajućom zaštitnom opremom. Zaposleni mogu biti uplašeni ili izloženi stigmatizaciji, naročito kada se epidemija pojavi unutar same ustanove. U mnogim zemljama COVID-19 počeo se pojavljivati u zatvorima i imigracijskim pritvorima, kao i na drugim mjestima gdje borave djeca lišena slobode.^v Mnoge zemlje sada na tu pojavu reagiraju preventivnim mjerama kako bi se smanjio broj djece lišene slobode.^{vi}

Pored toga, preventivne i kontrolne javnozdravstvene mjere u ustanovama za osobe lišene slobode mogu povećati izloženost djece već povećanom riziku od nasilja, uključujući i rodno uvjetovano nasilje. Također, ustanove za osobe lišene slobode često se nalaze u mjestima koja su prilično udaljena od obitelji, kuće i zajednice iz koje djeca potječu, pa je redovita komunikacija često ograničena. Time se povećava strah i nesigurnost, što dodatno utječe na zdravlje i dobrobit (uključujući psihološku i psihosocijalnu dobrobit) ove djece i njihovih obitelji. Djeca se mogu suočiti i sa stigmatizacijom ako se epidemija pojavi unutar ustanova za osobe lišene slobode, što može

dovesti do dodatne izoliranosti. Uz to, kada se zaposleni razbole, njihov se broj može toliko smanjiti da je nemoguće osigurati odgovarajuću skrb i zaštitu djece lišene slobode. U uvjetima nedovoljnog nadzora i brige djeca mogu biti izloženija nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju, a veća je i vjerojatnost da će im boravak biti ograničen na manje prostorije koje je u takvim uvjetima lakše kontrolirati i nadzirati.^{vii}

U nekim se zemljama zbog mjera za zaustavljanje širenja virusa COVID-19 zapravo povećava broj djece lišene slobode, odnosno djece koja ne mogu biti otpuštena usprkos amnestiji ili općim nalozima za otpust, cilj kojih je rasterećenje kaznenih ustanova. Među tim su mjerama: zatvaranje sudova, obustava kaznenog postupka ili administrativne rasprave, ograničenje slobode kretanja, ograničenje pristupa odvjetniku ili obitelji za djecu lišenu slobode, zatvaranje granica, brža ili češća deportacija, izručenje ili drugi oblici prisilnog vraćanja u zemlju.

Preporuke za primjenu mjera lišavanja slobode i izvanrednih mjera tijekom epidemije COVID-19

1. Mjere koje država poduzima kako bi djecu lišenu slobode zaštитila od pandemije COVID-19, uključujući izvanredne mjere zasnovane na javnozdravstvenim ciljevima, strogo moraju biti usklađene s međunarodnim humanitarnim pravom i standardima. Sve mjeru trebaju biti odgovarajuće, neophodne, vremenski ograničene, podložne reviziji i nediskriminacijske u odnosu na procijenjen rizik te moraju biti u najboljem interesu djeteta.

- Države ne smiju primjenjivati izvanredne mjeru na način koji bi ograničavao prava djeteta, uključujući mjeru lišavanja slobode, uz uvažavanje činjenice da su određena prava nedokidiva.
- Države moraju naročito voditi računa o specifičnoj ranjivosti djevojčica i dječaka, djece diskriminirane na temelju seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, djece s invaliditetom, djece migranata, raseljenih osoba ili apatrida, djece koja pripadaju autohtonim zajednicama, djece iz manjinskih zajednica, djece koja žive na ulici i sve druge djece iz posebno ranjivih ili marginaliziranih skupina.
- Države trebaju osigurati da izvanredne mjeru za sprečavanje, ograničavanje ili reagiranje na virus ne dovedu do daljeg zadržavanja djece koja su spremna za otpust ili do porasta broja djece lišene slobode.

2. Države i dalje imaju zakonsku obvezu poštovati međunarodno humanitarno pravo i standarde pravosuđa prilagođenog djeci, uključujući obvezu države:

- da, prema pravilu, primjenjuje uhidbene mjeru i mjeru smještanja u pritvorske i zatvorske ustanove tek nakon što su iscrpljene sve druge mogućnosti i na najkraći mogući rok
- da odmah i potpuno prestane s lišavanjem slobode djece na temelju njihova migrantskog statusa ili migrantskog statusa njihovih roditelja jer to nikada nije u najboljem interesu djeteta, kao i da zabrani mjeru imigracijskog pritvora za djecu u zakonodavstvu, politici i praksi
- da sa svakim djetetom lišenim slobode postupa humano i da poštuje njegovo osobno dostojanstvo te da strogo štiti djetetova procesna prava i garancije. Javna vlast, uključujući

tužitelje i suce, treba svoje ovlasti za izricanje kaznenih mjera provoditi s oprezom, imajući na umu ekstremnu prirodu mjere lišavanja slobode i veću ranjivost djeteta te vodeći računa prvenstveno o najboljem interesu djeteta, naročito u kontekstu sadašnje pandemije virusa COVID-19. Alternativnim mjerama u ovom periodu treba dati prioritet i promovirati ih uz primjenu svih neophodnih zaštitnih mjera za djecu i njihove obitelji.

- da primjenjuje mjere na način koji svakom djetetu omogućuje da održava redovite kontakte s obitelji dopisivanjem ili posjetima
- da omogući svakom djetetu lišenom slobode brz pristup specijaliziranoj pravnoj i drugoj odgovarajućoj pomoći, kao i postupku i sredstvima neophodnima za preispitivanje zakonitosti lišenja slobode pred sudom ili drugim kompetentnim, nezavisnim ili nepristranim tijelom, kao i brzoj odluci u svakom takvom postupku
- da u situacijama kada djeca ne mogu biti otpuštena ili kada primjena alternativnih mjera nije moguća poduzmu konkretne korake za unapređenje i održavanje uvjeta u objektima u kojima su smještena djeca lišena slobode kako bi bili ispunjeni relevantni minimalni međunarodni standardi,^{viii} uključujući standarde u pogledu odnosa broja djece i zaposlenih u kaznenoj ustanovi, kao i da djeci osigura neophodne usluge.

3. Države trebaju primjenjivati mјere zaštite od diskriminacije.

- Države djeci lišenoj slobode trebaju osigurati pristup istoj razini zdravstvene zaštite i drugim službama kao i djeci u zajednici, bez diskriminacije.
- Države trebaju uvesti odgovarajuće mјere kojima se osigurava rodno osjetljiv pristup u postupanju tijekom izvanredne situacije izazvane virusom COVID-19 na mjestima gdje su smještena djeca lišena slobode, kao i odgovoriti na posebne potrebe beba i dojenčadi lišene slobode s majkama, naročito kada se radi o dojiljama.
- Države djeci lišenoj slobode trebaju osigurati iste informacije kao i djeci u zajednici o pandemiji i o načinu osobne zaštite, vodeći računa o tome da su informacije primjerene djeci.^{ix}
- Države bi trebale izbjegavati lišavanje slobode djece koja žive na ulici, imajući na umu da ta djeca zbog svoje specifične situacije možda neće biti u mogućnosti poštovati neke od mјera za zaustavljanje širenja virusa COVID-19. U takvim situacijama djecu treba povezati s nacionalnim tijelima za zaštitu djece ili s nevladinim službama.

Preporuke kojima se osigurava hitan otpust, primjena alternativnih mјera, kao i zabrana daljnog lišavanja slobode tijekom pandemije COVID-19

Sukladno obvezujućim odredbama međunarodnog humanitarnog prava o [maloljetničkom pravosuđu](#) i djeci lišenoj slobode te [Privremenim smjernicama SZO-a o prevenciji i kontroli COVID-19 u zatvorima i pritvorima](#) (Smjernice SZO-a o lišavanju slobode tijekom pandemije COVID-19), [Privremenim smjernicama Međuagencijskog stalnog odbora \(IASC\) o COVID-19: Osvrt na osobe lišene slobode](#) (Privremene smjernice IASC-a) i [Minimalnim standardima za zaštitu djece tijekom humanitarnih aktivnosti](#),^x države bi trebale izbjegavati sudjelovanje djece u formalnim sudskim postupcima i primijeniti alternativu mjerama zadržavanja u svim fazama kaznenog ili upravnog postupka. U te svrhe:

4. Države trebaju odmah pustiti djecu koja se mogu sigurno vratiti u svoje obitelji i zajednice.

U situacijama kada je siguran povratak moguć, vodeći računa o najboljem interesu djeteta, uključujući i povećan rizik od obolijevanja tijekom pritvora, i uzimajući u obzir stavove djeteta, države trebaju dati prioritet puštanju djece lišene slobode kako bi se vratila svojim obiteljima, proširenim obiteljima, drugim oblicima obiteljske skrbi, zajednici ili u odgovarajuće zdravstvene ustanove:

- sve djece i njihovih skrbnika koji su zajedno lišeni slobode zato što se protiv skrbnika vodi kazneni postupak zbog nenasilnog, lakšeg ili sitnog kaznenog djela, i koji već trebaju biti oslobođeni ili su blizu isteka svoje vremenske kazne^{xi}
- sve djece koja su u pritvoru tijekom istražnog postupka, bez obzira na vrstu djela, jer uživaju presumpciju nevinosti
- sve djece lišene slobode zbog statusnih djela (djela koja se ne smatraju kaznenim djelima kada je počinitelj odrasla osoba)
- sve djece koja su izložena najvećem riziku od komplikacija uslijed infekcije, uključujući djecu koja već imaju problema s tjelesnim i mentalnim zdravljem
- sve djece osuđene za nenasilna, lakša ili sitna kaznena djela, kao i djece koja već trebaju biti oslobođena ili su blizu isteka svoje vremenske kazne
- sve djece koja se nalaze u imigracijskom pritvoru^{xii}
- sve djece koja su lišena slobode zbog zaštite nacionalne sigurnosti samo na temelju svoje povezanosti s naoružanim skupinama^{xiii}
- sve druge djece za koju je utvrđeno da bi njihovo oslobođanje bilo izvedivo i sigurno.

Također treba razmotriti mogućnost općih naloga za masovno oslobođanje u skladu s navedenim kriterijima i ovisno o hitnosti situacije.

Države trebaju pomoći i zajedno s obiteljima i skrbnicima, vodeći računa o njihovu najboljem interesu, omogućiti sigurnu reintegraciju djece^{xiv} u obitelj i zajednicu nakon oslobođanja koristeći procese upravljanja slučajem – uključujući: neophodne putne isprave, povezivanje obitelji i djece sa zdravstvenim službama (npr. za COVID-19), službama za psihološku i psihosocijalnu podršku (npr. klinička njega), službama za sprečavanje nasilja (uključujući rodno uvjetovano nasilje) te obrazovnim i drugim službama.

Tijekom postupka otpusta vlade treba djelovati u skladu s preporukama sadržanim u Smjernicama SZO-a o lišavanju slobode tijekom pandemije COVID-19 i Privremenim smjernicama IASC-a o odgovarajućoj prevenciji, zadržavanju, upravljanju i liječenju virusa.

5. Države trebaju poduzeti odgovarajuće mjere kako bi spriječile stavljanje djece u pritvor.

Države trebaju uvesti moratorij na nova uhićenja, prisilna okupljanja djece koja žive na ulici, zadržavanja preko noći i ostale oblike lišavanja slobode djece.

Međutim, u situacijama kada nadležna tijela, vodeći računa o najboljem interesu djeteta, utvrde da je upućivanje djeteta u pritvor zakonito, neophodno i razmjerno datim okolnostima, potrebno je sljedeće:

- Države trebaju pregledati svu djecu (i njihove skrbnike ako su zajedno lišeni slobode) i poduzeti sve mjere u skladu s javnozdravstvenim protokolima SZO-a.
- U situacijama kada su iz zdravstvenih razloga neophodne mjere fizičkog distanciranja, izolacije ili karantene djeteta, treba ih provoditi kod kuće ili u zdravstvenoj ustanovi, a ne u kaznenoj ustanovi.

6. Države trebaju štititi zdravlje i dobrobit djece koja ostaju u pritvoru. Djeci koja ne podliježu mjerama za oslobođanje i koja su lišena slobode tijekom pandemije treba osigurati pristup uslugama neophodnima za njihovo zdravlje i dobrobit, uključujući i zdravstvenu skrb vezanu uz pandemiju COVID-19, bez diskriminacije. Vlasti trebaju:

- pratiti zdravstveno stanje djece kako bi se uočili eventualni simptomi bolesti i poduzele mjere za liječenje i ograničavanje bolesti u odnosu na sve one koji imaju takve simptome, shodno smjernicama SZO-a o praćenju zdravlja, ograničenju bolesti i liječenju
- odluke o stavljanju djeteta u medicinsku izolaciju donositi isključivo kada je to neophodno iz zdravstvenih razloga i na temelju liječničke odluke, u skladu s ovlastima koje predviđaju zakoni ili regulativa
- obavijestiti djecu koja su iz medicinskih razloga stavljeni u izolaciju o točnom razlogu za donošenje takve odluke.^{xv} Ako su neophodne mjere fizičkog distanciranja ili izolacije kako bi se zaštitilo zdravlje djece ili drugih osoba, karantenu u kućnim uvjetima ili zdravstvenoj ustanovi treba primjenjivati u skladu sa smjernicama SZO-a.
- voditi računa o tome da se dijete nikada ne smije smještati u samicu jer je to zabranjeno međunarodnim pravom, čak i kada su u pitanju zdravstveni razlozi; zdravstveno indicirana izolacija ne treba se primjenjivati kao *de facto* samica ni kao vid kažnjavanja
- osigurati djeci pristup odgovarajućim službama vezanim za zdravlje, prehranu, obrazovanje i pravna pitanja, kao i službama za borbu protiv nasilja (uključujući rodno uvjetovano nasilje) te ostalim službama prilagođenima mjerama fizičkog distanciranja ili drugim mjerama za suzbijanje bolesti
- osigurati bolji pristup tekućoj vodi, sanitarnim prostorijama, higijenskim uslugama i potrepštinama, naročito sapunu i vodi, a ustanovama trebaju osigurati neophodna sredstva za čišćenje kako bi pomogli da se infekcija kontrolira i da se spriječi njezino širenje
- osigurati namjenske, rodno osjetljive i starosnoj dobi prilagođene službe za psihološku i psihosocijalnu podršku (MHPSS) za djecu i njihove skrbnike, uključujući one s ranijim psihološkim i psihosocijalnim problemima, kao i one u stanju velike uznemirenosti i straha izazvanog pandemijom COVID-19
- primijeniti postupke kojima se djeci lišenoj slobode omogućava da imaju redovit pristup skrbnicima i obitelji te kontakt s njima tako što će, između ostalog:
  - uputiti zaposlene u ustanovi u kojoj borave djeca lišena slobode da češće informiraju (između ostalog, telefonski ili preko interneta) njihove obitelji o tome gdje se dijete nalazi, o njegovu zdravlju i dobrobiti, kao i da informiraju djecu o njihovim obiteljima
  - pomoći djeci, u skladu sa Smjernicama SZO-a o lišavanju slobode tijekom pandemije COVID-19,^{xvi} da održavaju društvenu povezanost, uključujući osobne posjete članova obitelji, na primjer tako što će produžiti vrijeme za posjete, a posjete organizirati tako

- da se osigura veća fizička distanca, ili tako što će omogućiti korištenje tehnologije za olakšavanje interakcije
- obiteljima ukinuti naknade ili troškove koji su eventualno vezani za mobilne ili digitalne uređaje kojima se olakšava komunikacija između djece i obitelji
  - razmotriti potrebu izdavanja specijalnih besplatnih putničkih propusnica kako bi roditelji i obitelj mogli posjećivati djecu
  - pratiti i prilagođavati broj zaposlenih i pružatelja usluga u ustanovama u kojima borave djeca lišena slobode kako bi se održao dovoljan broj osoba neophodnih za odgovarajuću brigu i zaštitu djece i kako se ne bi dogodilo da djeca imaju previše obveza oko održavanja prostorija u slučaju da su zaposleni i pružatelji usluga izloženi bolesti, tj. da su zaraženi ili već bolesni ili da su iz nekog drugog razloga spriječeni da i dalje ispunjavaju svoje obveze.

Države bi se trebale rukovoditi Smjernicama SZO-a o lišavanju slobode tijekom pandemije COVID-19 u pogledu mjera zaštite i podrške (npr. Mreža za psihološku i psihosocijalnu podršku (MHPSS), uključujući orientaciju na samopomoć i podršku te službe za psihološku i psihosocijalnu podršku) za zaposlene u kaznenim ustanovama.^{xvii}

7. Države trebaju štiti prava djece i zaštititi ih od nasilja, zlostavljanja i iskorištavanja.

Vlasti trebaju poduzeti mjere za zaštitu prava djece lišene slobode i na najmanju mjeru svesti mogućnost izlaganja djece nasilju, zlostavljanju, zanemarivanju i iskorištavanju, do čega može doći uslijed bolesti ili preventivnih mjera, ili se javiti kao njihova propratna pojava. Vlasti trebaju:

- izraditi sveobuhvatan i koordiniran plan kako bi osigurale dobro organizirane aktivnosti i odgovor svih sektora na pandemiju COVID-19 i na situaciju u kojoj se nalaze djeca lišena slobode, što podrazumijeva da se pravosudne i socijalne službe primjerene potrebama djeteta moraju definirati kao neophodne kako bi im se omogućio kontinuirani rad. Suradnja treba obuhvatiti ministarstvo pravosuđa, unutarnjih poslova, financija, zdravstva, socijalne zaštite i obrazovanja te sva druga relevantna tijela nadležna za mjere socijalne i zdravstvene zaštite (uključujući psihološku i psihosocijalnu zaštitu), resurse, pravnu i drugu podršku te kontakt s obitelji i zajednicom
- uključiti djecu u postupak izrade plana kako bi djeca na taj način ostvarila svoje pravo na izražavanje stavova i sudjelovanje u donošenje odluka koje ih se tiču
- uvesti i provoditi politike, procedure i žalbene mehanizme za zaštitu djece, uključujući i one za prevenciju nasilja, zlostavljanja i iskorištavanja
- omogućiti redovit pristup i kontakt s djecom i njihovim pravnim zastupnicima,^{xviii} na primjer produženjem vremena za posjete i organiziranjem posjeta na način koji omogućuje fizičku distancu ili korištenjem tehnologije za lakšu interakciju, uz očuvanje povjerljivosti interakcije; osigurati da korištenje mobilnih/digitalnih uređaja radi lakše komunikacije bude besplatno
- osigurati postupovna i proceduralna jamstva te, između ostalog, omogućiti da se nastave sudske ili administrativne rasprave koje se tiču djece, dužine pritvora u istražnom postupku^{xix} i otpusta usprkos izvanrednoj situaciji izazvanoj pandemijom COVID-19 (na primjer, uz pomoć tehnoloških rješenja i fleksibilne organizacije rada koji omogućavaju rad izvanrednih sudova)^{xx}

- dopustiti inspekciju svih mesta na kojima borave djeca lišena slobode nezavisnim međunarodnim i nacionalnim tijelima za zaštitu ljudskih prava,^{xxi} tijelima za zaštitu zdravlja i zaštitu djece, čak i u onim objektima i na mjestima koja su možda već inficirana, kao i onima u kojima su pojedine osobe u izolaciji iz zdravstvenih razloga.

Mjere koje mogu poduzeti **ključni akteri u pravosuđu kako bi se sprječilo lišavanje slobode i osiguralo puštanje djece iz pritvora** za vrijeme pandemije COVID-19

Policjski službenici, djelatnici kazneno-popravnih ustanova, imigracijskih službi i granične policije te drugi službenici tijela za provođenje zakona mogu:

- ✓ ukinuti novčane kazne, reducirati optužbe, uhićenja i pritvaranje djece, uključujući mjere zadržavanja (kao što su mjere izrečene uslijed kršenja policijskog sata / ograničenja kretanja)
- ✓ u interakciji s djecom koristiti primjerene i rodno osjetljive tehnike
- ✓ primijeniti alternativu formalnom pravosudnom sustavu već nakon prvog kontakta, kao i u različitim fazama tijekom sudskog postupka
- ✓ revidirati kriterije za primjenu probacije ili nadzora nad djecom (posebno osobne posjete) kako bi se osiguralo fizičko distanciranje kada je to potrebno (npr. primjena tehnoloških rješenja za sastanke ili nadzor)
- ✓ tijekom imigracijskog postupka izvršiti inicijalnu procjenu/pregled i odmah upućivati svu djecu migrante i njihove obitelji odgovarajućim službenicima za zaštitu djece i skrb o njima.

Tužitelji, branitelji i odvjetnici mogu zagovarati:

- ✓ trenutačno ili prijevremeno puštanje djece iz svih ustanova za lišavanje slobode (u skladu s preporukama)
- ✓ preusmjeravanje djece iz formalnog pravosudnog sustava već nakon prvog kontakta, kao i u različitim fazama tijekom sudskog postupka
- ✓ prioritetnu primjenu nezavtorskih mera, uključujući alternativu pritvoru, kao i druge mjeru (po potrebi)
- ✓ opće pomilovanje, amnestiju ili opće naloge za masovno oslobođanje.

Sudovi mogu:

- ✓ smanjiti broj javnih/osobnih rasprava tako što će ih zamjeniti drugim modalitetima kojima se ne ugrožava djitetovo osnovno ljudsko pravo na pravedno suđenje
- ✓ uzeti u obzir posljedice po zdravlje u slučaju kazne zatvora
- ✓ ograničiti ili smanjiti na najmanju mjeru primjenu nezavtorskih kazni za djecu (prije i nakon suđenja)
- ✓ primijeniti diverzivne mjeru izvan pravosudnog sustava
- ✓ povećati primjenu nezavtorskih kazni, uključujući alternativu lišavanju slobode i diverzivne programe (ovisno o pojedinom slučaju)
- ✓ dati opće pomilovanje, amnestiju ili opće naloge za masovno oslobođanje.

Zakonodavci i kreatori politika mogu:

usvajati zakone, politike i propise kojima će se smanjiti pretrpanost ustanova za lišavanje slobode maloljetnika i smanjiti broj djece lišene slobode, uključujući i one kojima će se:

- ✓ odmah ukinuti statusna djela iz domaćeg zakonodavstva
- ✓ dati opće pomilovanje, amnestiju ili donijeti opće naredbe o masovnom oslobođanju
- ✓ odmah dekriminalizirati neregularna migracija i druge administrativne povrede vezane za migraciju
- ✓ proširiti pristup sigurnim, regularnim i uređenim kanalima migracije i mogućnostima za reguliranje statusa migranata u izvanrednim okolnostima.

Referentna literatura

Privremene smjernice IASC-a o COVID-19: Osvrt na osobe lišene slobode	<u>Operativne smjernice</u> o osobama lišenim slobode i virusu COVID-19
Privremene smjernice SZO-a o prevenciji i kontroli virusa COVID-19 u zatvoru i pritvoru OHCHR COVID-19 i dimenzija ljudskih prava	<u>Smjernice SZO-a o virusu COVID-19 i lišavanju slobode</u> <u>Smjernice OHCHR-a o virusu COVID-19</u>
Pododbor UN-a o sprečavanju mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja	<u>Savjeti</u> Pododbora o sprečavanju mučenja upućeni državama potpisnicama i nacionalnim preventivnim mehanizmima u vezi s pandemijom COVID-19 (neslužbena neredigirana verzija) (usvojena 25. ožujka)
Međunarodno priopćenje o kaznenoj reformi u kontekstu koronavirusa	<u>Kratko priopćenje</u> koje sadrži pregled rizika i primjera iz prakse drugih zemalja
ILF Pandemija korona virusa: smjernice za pružatelje besplatne pravne pomoći za zaštitu zdravlja i ljudskih prava osoba lišenih slobode	<u>Mjere koje mogu poduzeti pružatelji besplatne pravne pomoći</u> u kontekstu pandemije COVID-19 kako bi ograničili utjecaj na osobe lišene slobode
TDH o bržem otpustu djece lišene slobode	<u>Priopćenje</u> koje sadrži smjernice koje se odnose na otpust djece uslijed pandemije COVID-19
Područje dječje zaštite, popis literature na temu dječje zaštite u kontekstu COVID-19	Popis <u>literature na temu mjera zaštite</u> vezanih uz COVID-19
Literatura o COVID-19 Saveza za zaštitu djece i humanitarnu akciju	Popis <u>literature</u> o virusu COVID-19
Ključne poruke i aktivnosti u kontekstu bolesti COVID-19, prevencija i kontrola u školama	<u>Operativne smjernice</u> o zaštiti djece i škola od virusa COVID-19
INEE stranica s popisom literature o virusu COVID-19	<u>Popis</u> literature o virusu COVID-19 i obrazovanju u izvanrednim uvjetima
IASC MHPSS Priopćenje referentne grupe o aspektima virusa COVID-19 vezanim za MHPSS	<u>Priopćenje</u> o aspektima MHPSS-a vezanim za epidemiju COVID-19 iz 2019.
Integrirane aktivnosti za smanjenje rizika od rodno uvjetovanog nasilja i odgovora na njega	Popis literature na temu smanjenja rizika od rodno uvjetovanog nasilja može se pogledati <u>ovde</u> .

Zahvale

Zahvaljujemo sljedećim osobama na njihovu stručnom doprinosu:

Predstavnici UNICEF-a

Andrew Brooks, Aniruddha Kulkarni, Anne Grandjean, Brigid Kennedy Pfister, Carlos Javier Aguilar, Cornelius Williams, Daniela Baro, Denise Ulwor, Eri Mathers Suzuki, Jose Bergua, Grace Agcaoili, Hani Mansourian, Irene de Lorenzo-Caceres Cantero, Katherine Wepplo, Kirsten Di Martino, Michael Copland, Milen Kidane, Nkiru Maduechesi, Noela Barasa, Rachel Harvey, Ratna Jhaveri, Rebecca Balis, Ron Pouwels, Saa Eric Dentor, Stephanie Shanler, Sabine Katharina Witting, Teona Aslanishvili, Vijaya Ratnam-Raman, Zeinab Hijazi

Predstavnici Međuagencijske radne grupe

Alexandra Martins (UNODC), Andrea Bruhn Bové (UNHCR), Anita Queirazza (Plan International), Annalisa Brusati (International Rescue Committee), Benoit Van Keirsbilck (DCI), Cedric Foussard (CJAG/TDH), Christine McCormick (Save the Children UK), Clorinda Cecilia Anicama Campos (Office of SRSG VAC), Edouard Ndong (WVI), Elisabeth Cossor (Save the Children UK), Eva Annette Lyth (Office of SRSG VAC), Georgina Lund (War Child), Imma Guerras-Delgado (OHCHR), Guillaume Landry (IBCR), Holly Hobart (ILF), Janis Ridsdel (UNHCR), Jennifer Davidson (University of Strathclyde), Kiran Kothari (Save the Children Sweden), Kiryn Lanning (International Rescue Committee), Mark Canavera (Columbia University), Marta Gil (TDH), Nadia Akmoun (IOM), Meg Gardiner (Child Fund), Nicola NG. G (War Child), Putri Amanda (Puskapa), Rachel Aicher (ILF), Radwa el Manssy (Child Fund), Silvia Onate (Plan International), Susanna Davies (Save the Children Sweden), i članovima Alliance for Child Protection in Humanitarian Actions, uključujući Audrey Bollier i Mark Chapple

ⁱ U ovom izvješću izraz djeca „lišena slobode“ odnosi se na djecu koja se nalaze u „bilo kojem obliku pritvora ili zatvora ili smještaja... u javnom ili privatnom objektu za zadržavanje, koji ne mogu svojevoljno napuštati, a po nalogu pravosudnog, upravnog ili drugog javnog tijela“ u skladu s Pravilima UN-a o zaštiti maloljetnih osoba lišenih slobode (Pravila iz Havane) te čl. 11(b) i čl. 37 Konvencije o pravima djeteta.,,

ⁱⁱ „Djeca nikada ne smiju biti lišena slobode zbog njihova migracijskog statusa ili migracijskog statusa njihovih roditelja, a države moraju odmah potpuno prestati sa zadržavanjem djece u detencijskim centrima prilikom imigracije ili prekinuti tu praksu. Svaki oblik zadržavanja djece prilikom imigracije treba zakonski zabraniti i tu zabranu treba u potpunosti primjenjivati u praksi.“ Zajednički opći komentar br. 4 (2017) Odbora za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji i br. 23 (2017) Odbora za prava djeteta o obvezama država u vezi s ljudskim pravima djece u kontekstu međunarodne migracije u zemljama podrijetla, tranzita, odredišta i povratka, st. 5. Vidi i [Globalni sporazum o sigurnim, uređenim i i regularnim migracijama; Sav UNHCR-a o pritvaranju djece izbjeglica i migranata](#) u kontekstu migracije; UNICEF, [Alternativna rješenja za imigracijski pritvor djece](#) (veljača 2019.); i UNHCR, [Ključni pravni aspekti vezani za pristup teritoriju za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita u kontekstu odgovora na pandemiju COVID-19](#) (16. ožujka 2020.).

ⁱⁱⁱ Ovaj dokument bavi se djecom koja su lišena slobode u okviru sustava kaznenog pravosuđa iz razloga vezanih za državnu sigurnost, ali i u okviru sustava vojnog pravosuđa, i djecom u imigracijskom pritvoru. Pitanja koja se tiču pandemije COVID-19 i djece u rezidencijalnom smještaju bit će obrađena u zasebnim, ali uzajamno komplementarnim smjernicama (u izradi).

^{iv} Privremene smjernice SZO-a o prevenciji i kontroli COVID-19 u zatvorima i pritvorima (ožujak 2020.), str. 1; Vidi i [Privremene smjernice o COVID-19: Osrv na osobe lišene slobode](#). Međuagencijskog stalnog odbora (ožujak 2020.) i Globalnu studiju UN-a o djeci lišenoj slobode, Manfred Nowak (2019.), Poglavlje 5: Utjecaj na zdravlje djece lišene slobode.

^v Vidi i Privremene smjernice SZO-a o prevenciji i kontroli COVID-19 u zatvorima i pritvorima (ožujak 2020.), „Globalni napor u borbi protiv širenja bolesti mogu biti neuspješni ako se ne pokloni dovoljno pozornosti mjerama kontrole infekcije u zatvorima.“ Vidi i ICRC, [COVID-19: zaštita zatvorske populacije od zarazne bolesti izazvane koronavirusom](#).

^{vi} Primjere pogledati u CRIN, [Koronavirus i djeca lišena slobode](#) (26. ožujka 2020.); vidi i dokument organizacije Penal Reform International, [Priopćenje o koronavirusu: zdravstvena zaštita i ljudska prava osoba u zatvoru](#) (16. ožujka 2020.).

^{vii} Vidi opće informacije u Privremenim smjernicama SZO-a o prevenciji i kontroli virusa COVID-19 u zatvorima i pritvorima (ožujak 2020.) i dokument Međuagencijskog stalnog odbora, Privremene smjernice o virusu COVID-19: Osrv na osobe lišene slobode (ožujak 2020.) i u dokumentu organizacije Human Rights Watch [US: COVID-19 kao prijetnja za osobe lišene slobode](#) (12. ožujka 2020.) i [Dimenzija ljudskih prava u odgovoru na COVID-19](#) (19. ožujka 2020.), str. 8–10.

^{viii} Uvođenje UN-ovih pravila za zaštitu maloljetnika lišenih slobode (GA 45/113 od 14. prosinca 1990.); UN-ova standardna minimalna pravila o izvanzatvorskim mjerama (GA 45/110 od 14. prosinca 1990.); Temeljna načela za postupanje sa zatvorenicima (GA 45/111 od 14. prosinca 1990.).

^{ix} Ovo uključuje i informacije dostupne i prilagođene djetetu, a koje se odnose na epidemiju COVID-19, na simptome bolesti, na načine na koje se djeca mogu zaštiti od bolesti i na mogućnosti liječenja te druge informacije vezane za zdravlje.

---

^x Naročito [Standard 20: Pravosuđe prilagođeno potrebama djeteta](#) i [Standard 11: Djeca povezana s oružanim snagama i naoružanim grupama.](#)

^{xi} Djeca koja žive s primarnim skrbnikom u pritvorskoj ili zatvorskoj ustanovi – obično s majkom, ali ponekad i s ocem ili drugim primarnim skrbnikom. Opće informacije vidi u dokumentu [Globalna studija UN-a o djeci lišenoj slobode](#), Manfred Nowak (2019.), Poglavlje 10: Djeca koja žive u zatvoru sa svojim primarnim skrbnicima.

^{xii} Ovo obuhvaća djecu (bez pratnje, odvojenu od obitelji ili djecu s obitelji) i obitelji u imigracijskom pritvoru prije premještanja u situaciji kada su deportacije obustavljene zbog stanja izazvanog virusom COVID-19. Vidi, naprimjer, dokument Vijeća Europe – [Izjava povjerenika kojom poziva na otpust osoba u imigracijskom pritvoru tijekom krize izazvane pandemijom](#) (26. ožujka 2020.).

^{xiii} Djeca lišena slobode na temelju stvarne ili navodne povezanosti s oružanim snagama ili naoružanim skupinama, uključujući i one naznačene kao terorističke skupine, predstavljaju žrtve jedne od šest teških povreda dječjih prava u situacijama oružanih sukoba, i treba ih kao takve i tretirati. (Dodatni protokoli uz Ženevske konvencije, čl. 77(2) AP I; čl. 4(3) AP II; vidi i rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda. 2427 (2018)).

^{xiv} Ovo obuhvaća djecu u imigracijskom pritvoru, u kojem je apsolutni prioritet njihov neodložni otpust iz pritvora.

^{xv} Vidi, naprimjer, dokumente organizacija NASP i NSAN, [Kako razgovarati s djecom o virusu COVID-19 \(koronavirusu\): Literatura za roditelje](#).

^{xvi} [Privremene smjernice SZO-a o prevenciji i kontroli virusa COVID-19 u zatvorima i pritvorima](#) (ožujak 2020.), str. 8, 15 i 21–22; Vidi i dokument Međuagencijskog stalnog odbora [Privremene smjernice o pandemiji COVID-19: Osvrt na osobe lišene slobode](#) (ožujak 2020.).

^{xvii} Privremene smjernice SZO-a o prevenciji i kontroli virusa COVID-19 u zatvorima i pritvorima (ožujak 2020); i dokument Referentne skupine Međuagencijskog stalnog odbora za psihološku i psihosocijalnu podršku u izvanrednim okolnostima, [Priopćenje o aspektima epidemije COVID-19 vezanim za psihološku i psihosocijalnu podršku, verzija 1.1](#) (veljača 2020).

^{xviii} Djeca tražitelji azila ili izbjeglice, uključujući i djecu lišenu slobode, imaju pravo kontaktirati UNHCR, vidi Pritvorske smjernice UNHCR-a iz 2012. i Zaključak br. 85 (XLIX) Izvršnog odbora UNHCR-a iz 1998.

^{xix} U slučaju djece, pritvor u istražnom postupku treba koristiti samo kao posljednju mjeru u najtežim slučajevima, kada su prethodno temeljito razmotrene mogućnosti otpusta, zadržavanja u zajednici i diverzivnih mjera, vidi Opći komentar br. 24 (2019.) o pravima djeteta u sustavu maloljetničkog pravosuđa (2019.) CRC/C/GC/24, stav 86 Odbora o pravima djeteta.

^{xx} Vidi, naprimjer, dokument organizacije The International Legal Foundation [Pandemija koronavirusa: Smjernice za pružatelje pravne pomoći za zaštitu zdravlja i prava vezanih za zdravlje osoba lišenih slobode](#) (ožujak 2020.).

^{xxi} Privremene smjernice SZO-a o prevenciji i kontroli virusa COVID-19 u zatvorima i pritvorima (ožujak 2020.), str. 5; Međuagencijski stalni odbor: Privremene smjernice o pandemiji COVID-19: Osvrt na osobe lišene slobode (ožujak 2020.); i Pododbor UN-a o sprečavanju mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja: Savjet Pododbora o sprečavanju mučenja državama potpisnicama i nacionalnim preventivnim mehanizmima u vezi s pandemijom koronavirusa (neslužbena nereditirana verzija) (usvojena 25. ožujka 2020.).